

Aanvulling vergunningaanvraag Wet natuurbescherming

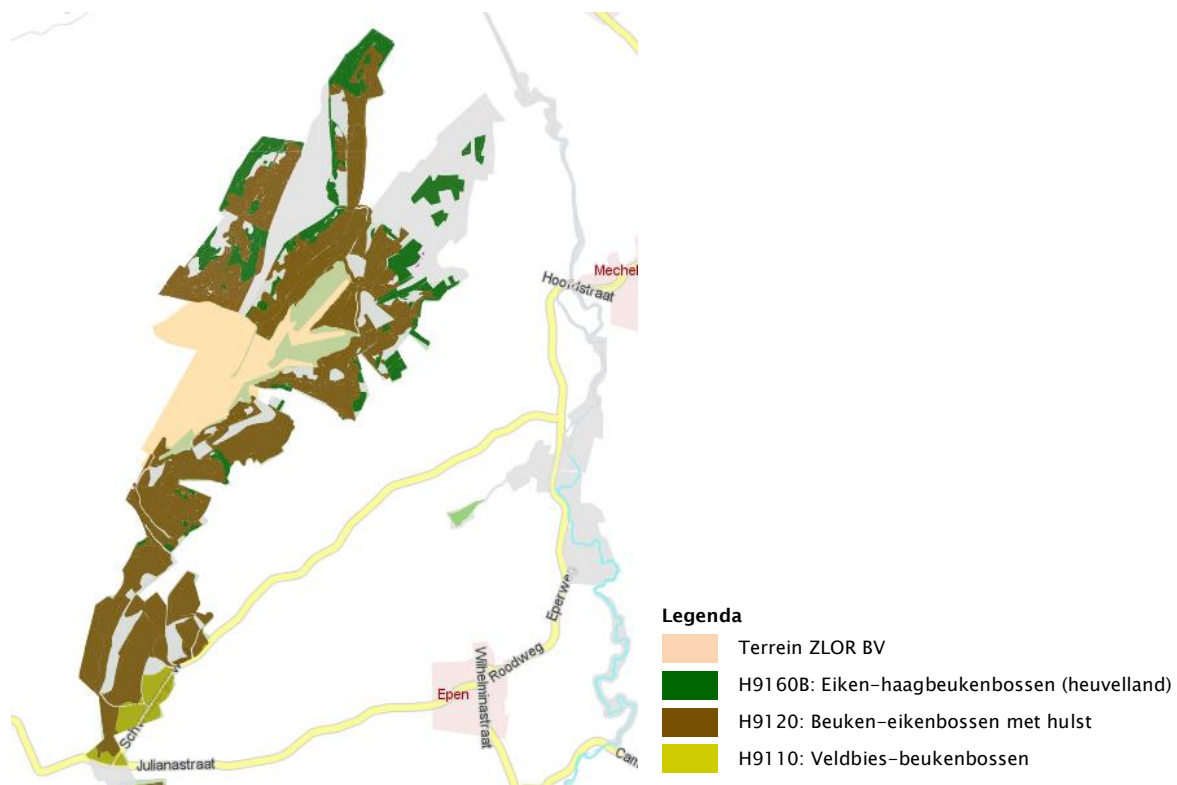
Van: Bosgroep Zuid Nederland
Aan: Dhr. T. Beijers, Provincie Limburg (Cluster Vergunningen)
Afschrift: Zuid Limburgse Golf & Country Club Wittem
Datum: 12 oktober 2018
Betreft: Aanvulling vergunningaanvraag Wet natuurbescherming 2018-200070
Onderwerp: Aanpassing bosrandbeheer terrein Zuid Limburgse Golf & Country Club Wittem ten behoeve van kwaliteitsverbetering habitattype H9120 Beuken-eikenbossen met Hulst

---

Aanleiding

De Zuid Limburgse Golf & Country Club Wittem (Zuid Limburgse Openlucht Recreatie BV, ZLOR BV) ligt ten noorden van Landsrade in de gemeente Gulpen-Wittem. De randen van het terrein omvatten stroken van de aangrenzende, bestaande bossen. Ook binnen het terrein van de golfclub liggen bosstroken, als scheiding tussen de verschillende holes. Binnen de erfpachtgrens voert de ZLOR BV het beheer van deze bosstroken uit.

De bossen die rondom en deels binnen het terrein van de ZLOR BV zijn gelegen, maken onderdeel uit van het Natura2000-gebied Geuldal (deelgebieden Wagelerbosch, Schweibergerbosch en Kruisbosch). De bossen zijn gekwalificeerd als het Natura2000-habitattype Beuken-eikenbossen met hulst (H9120), zie figuur 1. Daar waar dit habitattype binnen de erfpachtgrens is gelegen, wordt het beheer uitgevoerd door de ZLOR BV.

Figuur 1: Habitattypen op en rondom het terrein van de ZLOR BV (bron: GISViewer Limburg, Provincie Limburg, 2018).

De provincie Limburg heeft, in reactie op een handhavingsverzoek naar aanleiding van onder andere het gevoerde beheer, een passende beoordeling laten opstellen. Uit deze passende beoordeling blijkt dat significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstelling van het habitatype H9120 Beuken–eikenbossen met hulst niet geheel kunnen worden uitgesloten, als gevolg van de maatregelen die in het kader van het golfbaanrandenbeheer worden uitgevoerd binnen dit habitatype. De instandhoudingsdoelstelling voor het habitatype H9120 betreft behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit van het habitatype. Het huidige golfbaanrandenbeheer, zoals beschreven in paragraaf 3.5.1 van de passende beoordeling, leidt tot een belemmering van de verbeterdoelstelling voor de kwaliteit van het habitatype, omdat door dit beheer typische korstmossen en plantensoorten zich niet kunnen vestigen en de ontwikkeling van belangrijke structuurkenmerken van het habitatype wordt beperkt. Als gevolg hiervan geldt een vergunningplicht op grond van de Wet natuurbescherming voor het bosrand- en golfbaanrandbeheer, voor zover dit in het Natura2000-gebied plaatsvindt. In de vergunning Wet natuurbescherming zullen voorschriften worden opgenomen over het te voeren beheer van het habitatype H9120 binnen het terrein van de ZLOR BV. Deze voorschriften hebben ten doel om te voorkomen dat als gevolg van het beheer de instandhoudingsdoelstelling van het habitatype wordt aangetast.

In de conclusie van de passende beoordeling zijn strikte voorwaarden opgenomen voor het beheer van de terreinen van de ZLOR BV binnen het habitatype H9120. Deze strikte voorwaarden maken flexibiliteit in het beheer, om te kunnen anticiperen op de vegetatieontwikkelingen in zowel het habitatype als op de golfbanen, onmogelijk. Dit staat de optimalisatie van de natuurwaarden enerzijds en de kwaliteit van de golfbanen anderzijds in de weg. Daarmee bestaat de kans dat – als gevolg van deze strikte voorwaarden – de verbeterdoelstelling voor de kwaliteit van het habitatype alsnog wordt belemmerd. Derhalve is deze beheervisie opgesteld, waarin een nadere toelichting is gegeven op het gewenste bosbeheer door de ZLOR BV, dat nodig is om de gewenste kwaliteitsverbetering tot stand te brengen. Dit bosbeheer is vervolgens vertaald in vergunningvoorschriften die uitvoering van de beheervisie mogelijk maken en zo de kwaliteit van het aanwezige habitatype H9120 helpen verbeteren.

Beheervisie ZLOR BV

De Zuid Limburgse Golf & Country Club Wittem ligt binnen het karakteristieke Zuid-Limburgse landschap en ontleent hieraan, voor de leden, een groot deel van zijn aantrekkingskracht. De golfbaan is aangewezen als landgoed en de ZLOR BV erkent haar rol als rentmeester van het terrein en de omgeving. Behoud en ontwikkeling van de natuurlijke en landschappelijke waarden op het terrein en de directe omgeving vormen daarom een belangrijke doelstelling binnen de beheervisie van de ZLOR BV.

In de afgelopen jaren zijn er al diverse concrete maatregelen uitgevoerd om de natuurlijke en landschappelijke kwaliteiten van de golfbaan te verhogen. Op diverse plekken binnen de golfbaan is struweel aangeplant, bestaande uit soorten die aantrekkelijk zijn als leefgebied voor de zeldzame hazelmuis. Bij hole 8 is een poel en stapelmuur gerealiseerd, die geschikt voortplantingsbiotoop en overwinteringsbiotoop bieden voor (onder andere) de vroedmeesterpad. Daarnaast is de laatste jaren de oppervlakte aan hard rough met ruim een hectare uitgebreid.

Ook voor het aanwezige bos binnen en aan de randen van de golfbaan streeft de ZLOR BV naar een verhoging van de natuurkwaliteit. In de huidige situatie is de overgang tussen golfbanen en bos zeer abrupt. Dat betekent, dat de grasvegetatie van de golfbanen (kort gras van de greens of

ruiger gras van de roughs) direct grenst aan opgaand bos. Er is geen sprake van een geleidelijke overgang in de vorm van bosrandvegetatie bestaande uit mantel- (struweel) en zoomvegetatie (kruiden). Ook is in veel bosdelen nog een aanzienlijk aandeel naaldbomen aanwezig, die van nature niet thuishoren in de Zuid-Limburgse hellingbossen.

De ZLOR BV heeft daarom een visie geformuleerd op het beheer van de bosdelen binnen haar terrein:

De ZLOR BV wil de soortenrijkdom en structuur van het aanwezige bos binnen het terrein vergroten. De aandacht gaat daarbij met name uit naar de overgangen tussen bos en de golfbanen: ontwikkeling van een bosrandvegetatie levert een belangrijke bijdrage aan zowel de soortenrijkdom als de structuurvariatie in het bos.

Het ontwikkelen van de bosrandvegetatie heeft daarnaast als voordeel dat de (randen van de) golfbanen minder sterk worden beschaduwd door (hoge) bomen. Dit komt de bezonning en beluchting van de banen ten goede. Recent is op de greens een nieuw type gras ingezaaid, dat gebruik van bestrijdingsmiddelen overbodig maakt, mits het gras voldoende licht en lucht krijgt. De bosrandontwikkeling draagt zodoende tevens bij aan het beëindigen van bestrijdingsmiddelengebruik binnen het terrein van de golfbaan.

De ZLOR BV maakt in haar visie geen onderscheid tussen bosdelen binnen en bosdelen buiten het Natura2000-gebied. Uitgangspunt is, dat al het bos een bijdrage kan leveren aan de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura2000-gebied en het habitatype H9120. Vanwege de ecologische samenhang van al het aanwezige bos, maar ook vanwege het efficiënt kunnen aanpakken van het beheer, wordt daarom al het bos binnen het terrein van de ZLOR BV als van gelijke ecologische potentie beschouwd en wordt het te voeren beheer afgestemd op het habitatype H9120.

Het milieuvriendelijke golfbaanbeheer zonder gebruik van bestrijdingsmiddelen wordt uitgevoerd in het kader van de Green Deal 'Gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op sportvelden' die door sportorganisaties, waaronder de golfclubs, en overheden is ondertekend. Het milieu- en natuurvriendelijke golfbaanbeheer van de ZLOR BV is onlangs – voor de derde achtereenvolgende maal bekroond met een GEO-certificaat. GEO staat voor Golf Environment Organisation en dit certificaat is een internationaal keurmerk voor natuurvriendelijk en milieubewust golfbaanbeleid.

Analyse bos binnen het terrein van de ZLOR BV

Karakteristiek H9120 Geuldal

Voor de habitattypen die door de aanwijzing van de Natura2000-gebieden worden beschermd, zijn zogenaamde Profiel-documenten opgesteld. In het Profiel-document zijn de karakteristieken van een habitatype gedefinieerd en is informatie opgenomen over de landelijke verspreiding en de staat van instandhouding. De profielbeschrijving uit het Profiel document van het habitatype H9120 (hierna te noemen: Profiel-document) is in het onderstaande kader één op één overgenomen¹.

---

¹ Ministerie van LNV, 2008. Profiel Zuurminnende Atlantische zuurminnende beukenbossen met Ilex en soms ook Taxus in de ondergroei (*Quercion robori-petraeae* of *Ilici-Fagenion*) (H9120). Verkorte naam: Beuken-eikenbossen met hulst. Ministerie van LNV, Den Haag.

Het habitatype betreft bossen met meestal beuk in de boomlaag en hulst en/of taxus in de struiklaag, voorkomend op voedselarme tot licht voedselrijke zand- en leemgronden. Het habitatype komt voor op de hogere zandgronden en in het heuvelland.

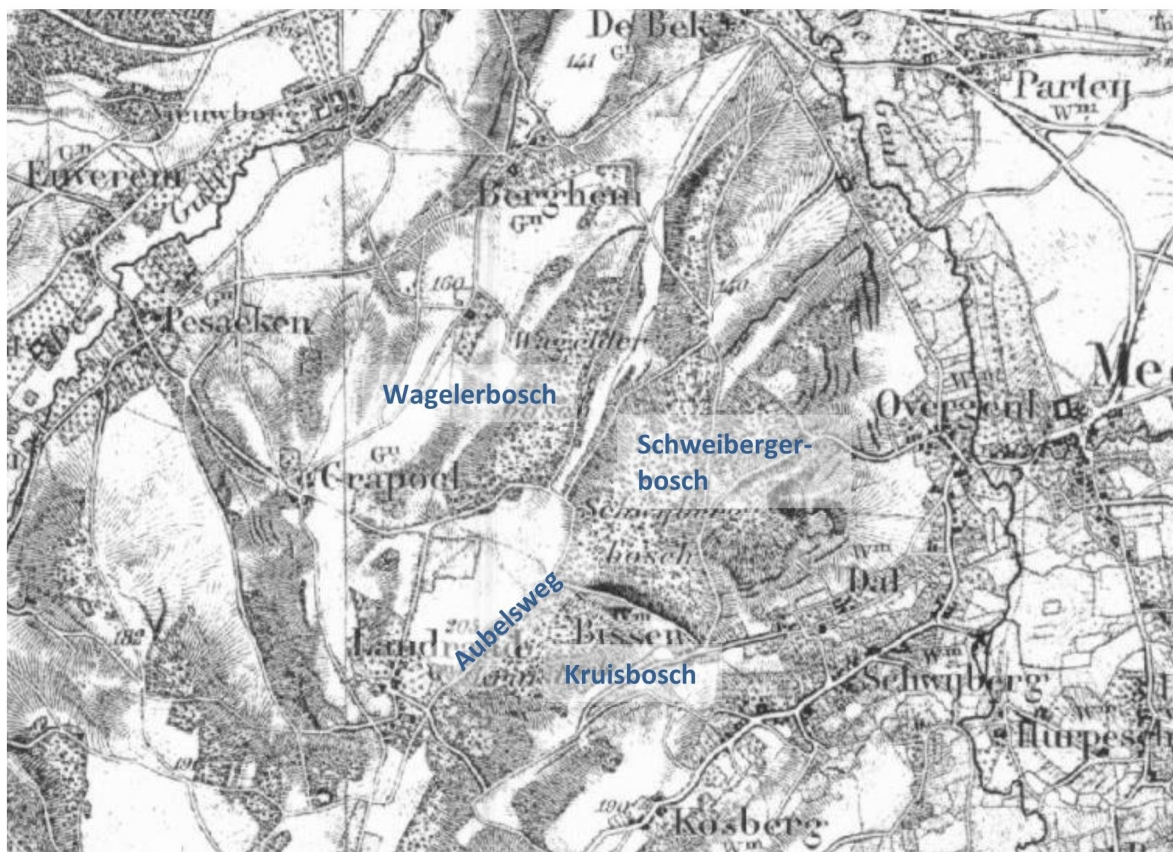
Het type neemt een tussenpositie in tussen enerzijds de Oude eikenbossen (H9190) en anderzijds de Eiken-Haagbeukenbossen (H9160). Ten opzichte van de 'Oude eikenbossen' komen de 'Beuken-Eikenbossen met hulst' voor op plekken met een moder- in plaats van een humuspodzolbodem of een leemhoudende in plaats van een leemarme bodem. Op deze gronden is de beuk concurrentiekrachtig en zal in de loop van de successie gaan domineren ten koste van de zomereik. Ten opzichte van de 'Eiken-Haagbeukenbossen' komen de 'Beuken-Eikenbossen met hulst' voor op plekken zonder grondwaterinvloed.

Tot het habitatype worden alleen gerekend: bossen op bosgroeiplaatsen van vóór 1850 en bosopstanden van minstens 100 jaar oud die daaraan grenzen*. Een belangrijk deel van de biodiversiteit van dit habitatype komt voor in de zomen en mantels van het bos zelf. Daarom zijn deze (gewenste) mozaïekvegetaties opgenomen in de definitie.

Hoewel beuk en hulst in de Europese definitie een duidelijke rol spelen, wordt daarin ook melding gemaakt van de invloed van bosbeheer op het voorkomen van deze naamgevende soorten. In de Nederlandse situatie zijn door intensief bosbeheer beuk, hulst en taxus uit veel bossen op de genoemde bodems verdwenen, maar ze komen ook weer vanzelf terug bij extensivering van het beheer. Het actuele voorkomen van beuk, taxus of hulst is dus geen goed onderscheidingscriterium.

* De beperking tot oude bosgroeiplaatsen is gebaseerd op de in de Europese handleiding genoemde plantensoorten: deze komen vooral voor in oude bossen. Uitbreiding van het habitatype kan plaatsvinden vanuit de oude bosgroeiplaatsen in aangrenzende bossen die inmiddels honderd jaar oud zijn geworden: op deze plekken kunnen de 'oud-bos-planten' zich het beste uitbreiden vanuit de oude bosgroeiplaatsen.

Het Wagelerbosch, Schweibergerbosch en Kruisbosch, de bosgebieden rondom de golfbanen die onderdeel uitmaken van het Natura2000-gebied Geuldal, betreffen bossen van vóór 1850. Zij zijn namelijk ingetekend op de topografische kaart van 1850 (zie figuur 2). Ook bij de bosdelen tussen de golfbanen, gelegen buiten de Natura2000-begrenzing, is sprake van bosgroeiplaatsen van vóór 1850, aangezien de terreindelen ten oosten van de Aubelsweg destijds geheel begroeid waren met bos. Ook hier is de bosgroeiplaats daarom in principe geschikt om een bijdrage te leveren aan het habitatype H9120.

Figuur 2: Historische topografische kaart omstreeks 1850 van de omgeving van de golfbaan (bron: Kadaster, via www.topotijdreis.nl; geraadpleegd 29 maart 2018).

Instandhoudingsdoelstellingen H9120 Geuldal

Voor het habitattype H9120 binnen het Natura2000-gebied Geuldal zijn de volgende instandhoudingsdoelstellingen geformuleerd in het Aanwijzingsbesluit:

- Behoud van de oppervlakte.
- Verbetering van de kwaliteit.

De landelijke staat van instandhouding van het habitattype is matig ongunstig en dat geldt eveneens binnen het Natura2000-gebied Geuldal. In de Gebiedsanalyse PAS Geuldal² die in het kader van de (PAS) is opgesteld (hierna te noemen: Gebiedsanalyse), is vermeld dat de matige kwaliteit van het habitattype onder andere het gevolg is van het ontbreken van structuurvariatie in de vorm van soortenrijke open plekken en bosranden met plantensoorten uit de klasse van gladde witbol en havikskruiden of bijzondere braamsoorten in de ondergroei.

Probleemanalyse H9120 Geuldal

Het Profiel-document geeft aan, dat bosrandvegetaties een belangrijke bijdrage leveren aan de biodiversiteit binnen het habitattype H9120. Dit blijkt ook uit de Herstelstrategie³ die voor het habitattype is opgesteld in het kader van de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS). In de Gebiedsanalyse is aangegeven dat in het Geuldal nauwelijks mantel- en zoomvegetaties aanwezig

² Provincie Limburg, Cluster Natuur en Water. 2017. Natura2000 Gebiedsanalyse voor de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS). Geuldal (157). Provincie Limburg, Maastricht.

³ Hommel, P.W.F.M., J. den Ouden, H.P.J. Huiskes, W.A. Ozinga & N.A.C. Smits. 2017. Herstelstrategie H9120: Beuken-eikenbossen met hulst. Via www.synbiosys.alterra.nl.

zijn behorende bij het habitatype H9120. Hierdoor ontbreekt een belangrijk deel van de biodiversiteit van het habitatype dat zich juist in die mantels en zomen van het bos manifesteert. Zowel in de herstelstrategie als in de gebiedsanalyse is aangegeven, dat een spontane ontwikkeling van het habitatype – in geval er in het geheel geen beheeringrepen plaatsvinden – leidt tot (verdere) dominantie van beuk. Door een te hoge stikstofbelasting van de bossen wordt de groei van schaduwboomsoorten nog versterkt. Bovendien kan vergrassing en verbraming optreden op plekken waar (nog) wel voldoende licht tot de bodem doordringt. Voor de randzone van het habitatype betekent dit een vermindering van de lichtbeschikbaarheid en verdringing van de typische (bosrand)soorten en daarmee een belemmering van de ontwikkeling van waardevolle mantel- en zoomvegetaties.

De gebiedsanalyse stelt dan ook, dat beheeringrepen nodig zijn om deze situatie te verbeteren: voor de beuken-eikenbossen met hulst geldt dat, op plaatsen waar de structuur en opbouw van het bos te dicht en te monotoon is, bosrandbeheer en extensieve groepenkap ingesteld dienen te worden ten behoeve van een meer geleidelijke overgang van bos naar korte vegetaties. Op de PAS-maatregelenkaart van de provincie Limburg is deze herstelmaatregel aangegeven voor het Wagelerbosch, Schweibergerbosch en Kruisbosch (zie figuur 3). Uit deze kaart valt op te maken dat de betreffende PAS-maatregelen ook staan ingetekend ter plaatse van het habitatype H9120 dat zich binnen de eigendomsgrens van de ZLOR BV bevindt.

Figuur 3: PAS-maatregelen in het Wagelerbosch, Schweibergerbosch en Kruisbosch (bron: PAS-maatregelenkaart provincie Limburg, via GISviewer Limburg; geraadpleegd: 29 maart 2018).

Beheeringrepen voortvloeiend uit de beheervisie en de bosanalyse

In de bossen op en rond de golfbaan bevat de boomlaag naast eik en beuk ook veel naaldboomsoorten, zoals grove den, fijnspar en lariks. In de ondergroei komt hulst veelvuldig voor. Mantel- en zoomvegetaties zijn in de bossen op en rond de golfbaan niet of nauwelijks aanwezig. Op verschillende plekken heeft de ZLOR BV in de afgelopen jaren struweel aangeplant

tegen de bestaande, harde, bosranden aan. Gezien de problematiek van het habitatype H9120, vormt uitbreiding van de bosrandvegetaties, zoals al eerder aangegeven, een belangrijk onderdeel van de beheervisie.

De door de ZLOR BV nagestreefde ontwikkeling van de mantel en zoom in en langs de bosrandzone dient een tweeledig doel:

- De structuurvariatie en de soortenrijkdom, en daarmee de ecologische kwaliteit, van het bos wordt verhoogd. Hiermee wordt bijgedragen aan de instandhoudingsdoelstellingen van het habitatype H9120.
- De (randen van de) golfbanen worden minder sterk overschaduwd door (hoge) bomen, wat de bezonning en beluchting ten goede komt. In combinatie met het recent op de greens ingezaaide, nieuwe type gras maakt dit het gebruik van bestrijdingsmiddelen overbodig. Dit is een voorwaarde in het kader van de Green Deal 'Gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op sportvelden', en om het GEO certificaat te kunnen behouden dat de golfclub onlangs heeft ontvangen.

Een goed ontwikkelde bosrandvegetatie is daarnaast gunstig voor de kwalificerende Habitatrichtlijnsoort spaanse vlag en de zeldzame en streng beschermde hazelmuis (eveneens een Habitatrichtlijnsoort). De spaanse vlag is onlangs tijdens een veldbezoek aan de golfbaan aangetroffen in de bosrand bij hole 12 (zie afbeelding 1). Hieruit blijkt dat deze soort reeds voorkomt op de golfbaan. De hazelmuis komt voor in de directe omgeving van de golfbaan. Wanneer in het opgaande bos oude stobben van eik de ruimte krijgen om te blijven staan, biedt dit kansen voor de vestiging en uitbreiding van het leefgebied van de kwalificerende Habitatrichtlijnsoort vliegend hert. Naast deze zeer zeldzame soorten zullen ook diverse andere diersoorten profiteren, zoals vogels (grauwe klauwier), kleine zoogdieren en reptielen (waaronder de typische soort hazelworm van het habitatype H9120 en de levendbarende hagedis). In combinatie met de verschillende poelen biedt een goed ontwikkelde bosrandvegetatie tot slot aantrekkelijk leefgebied voor amfibieën zoals kamsalamander en vroedmeesterpad en meer algemene soorten.

Afbeelding 1: Een exemplaar van de Spaanse vlag, waargenomen tijdens het veldbezoek op de golfbaan op 12 juli 2018.

Bij het beheer van het bos op en langs de golfbanen wil de ZLOR BV daarom verschillende beheerregimes hanteren. Onderstaand zijn deze beheerregimes nader toegelicht. Daarbij is een onderverdeling gemaakt in het beheer van het bos, de bosrand en de struwelen en golfbaanranden op de golfbaan. Deze beheerregimes worden nog verder uitgewerkt in het baanbeheerplan van de ZLOR BV. Hierbij vindt afstemming en samenwerking met Staatsbosbeheer en Bosgroep Zuid Nederland plaats.

Bosbeheer

Het betreft het beheer van percelen of perceeldelen, bedekt met bos binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied. Het boskarakter dient behouden te blijven. Bij het beheer is een onderverdeling gemaakt in:

- Kap ten behoeve van omvorming (zie kaart; los bijgevoegd). Dit betreft een eenmalige ingreep, ter omvorming van naalddhout (sparren en grove den) naar loofhout, waarmee de ontwikkeling van het habitatype H9120 wordt gestimuleerd. De ingreep komt voort uit het Natura2000-beheerplan Geuldal⁴ en de Gebiedsanalyse PAS Geuldal. Omvormingskap wordt op opstandsniveau enkel uitgevoerd door Staatsbosbeheer. Bij dunningen in de bosdelen tussen de golfbanen wordt eveneens zoveel mogelijk het aanwezige loofhout bevoordeeld. Na kap van het naalddhout wordt een plantsoenmengsel van voor het habitatype H9120 kwalificerende boomsoorten aangeplant.
- Hakhoutbeheer (vlaksgewijs en/of middenbos, niet op kaart aangegeven; momenteel niet voorzien binnen het terrein van de ZLOR BV). Dit beheertype kent een cyclus van beheeringrepen van 8 tot 12 jaar. Staatsbosbeheer voert op enkele plekken rondom de golfbaan hakhoutbeheer uit om meer structuurvariatie in de bospercelen, met meer lichttoetreding, te bewerkstelligen. Het betreft delen die in het Natuurbeheerplan zijn aangeduid met het natuurbeheertype Droog hakhout (zie figuur 4). Indien in de toekomst binnen het terrein van de golfbaan hakhoutbeheer wordt toegepast, uit te voeren door Bosgroep Zuid Nederland, dan wordt de beheercyclus aangepast op het beheer van Staatsbosbeheer, zodat fasering in tijd en ruimte gewaarborgd is.

Bosrandbeheer

In het bosrandbeheer wordt onderscheid gemaakt in aanloopbeheer, voor de ontwikkeling van de mantel- en zoomvegetatie, en regulier beheer, voor het behoud van de mantel- en zoomvegetatie.

Aanloopbeheer bosranden

Aan de randen van het bestaande bos wordt een mantel- en zoomvegetatie gecreëerd. Dit gebeurt afwisselend aansluitend op het bestaande bos door uitbreiding op en inbreiding in het bestaande bos.

De inbreiding in het bestaande bos wordt gerealiseerd door een geleidelijke omvorming over de gehele beheercyclus van 12 jaar. Deze omvorming wordt gerealiseerd door selectieve kap van naald- en loofbomen en het ringen van aanwezige loofbomen in de randzone van het bos, in combinatie met aanplant van kwalificerende struiksoorten. Door deze geleidelijke omvormingsmethode kan door langzame afsterving van de bomen en tegelijkertijd de ontwikkeling van struikvormers en kruiden in de ondergroei, geleidelijk een mantelzone ontstaan.

---

⁴ Provincie Limburg. 2009. Natura2000 Concept-Beheerplan Geuldal. 9 augustus 2009. Provincie Limburg, Maastricht.

Alleen op plaatsen waar door het ringen van loofbomen onveilige situaties kunnen ontstaan, worden deze gekapt. Daar waar binnen de begrenzing van het Natura2000-gebied bosrandontwikkeling is voorzien (inbreiding), wordt bij aanplant van struweelsoorten aangesloten bij de vegetatietypen (struweeltypen) zoals opgenomen in het Profiel-document van het habitatype H9120⁵. Bij de herziening van het baanbeheerplan na verlening van de vergunning Wet natuurbescherming wordt een passend plantsoenmengsel uitgewerkt. Daarbij wordt in ieder geval aandacht besteed aan de karakteristieke braamsoorten die bij het habitatype horen. Het initiatief voor de inbreiding binnen de erfpachtgrens ligt bij Bosgroep Zuid Nederland. Buiten de erfpachtgrens ligt dit initiatief bij Staatsbosbeheer. Uitvoering vindt bij voorkeur in een samenwerking plaats.

De uitbreiding bestaat uit nieuwe aanplant van mantelvegetatie buiten het Natura2000-gebied tegen de bestaande bosrand aan. Dit wordt (en is reeds voor een deel) uitgevoerd door de ZLOR BV. Daar waar reeds uitbreiding heeft plaatsgevonden heeft de ZLOR BV een specifiek hazelmuis-plantsoenmengsel⁶ toegepast met bes- en vruchtdragende struiksoorten. Het plantsoenmengel is in samenspraak met Staatsbosbeheer samengesteld.

De zoomvegetatie van de bosranden wordt ontwikkeld binnen de huidige roughs van de golfbanen, dus buiten maar wel direct aangrenzend aan het bestaande bos. Hier is momenteel nog kort gemaaid gras aanwezig. Samen met een deskundige op het gebied van natuurlijke graslandontwikkeling bekijkt de ZLOR BV per locatie welk beheerregime het meest geschikt is om de voor het habitatype H9120 kwalificerende zoomvegetatie te kunnen ontwikkelen.

Regulier beheer bosranden

De mantelvegetatie (struweel) wordt eens in de 8 tot 12 jaar beheerd om te voorkomen dat deze zone doorgroeit naar de boomfase, en om voldoende structuurvariatie te behouden. Struiken en bomen worden waar nodig afgezet of geringd. Bij het afzetten van de mantelvegetatie worden de kwalificerende struiksoorten van het habitatype H9120, hult en taxus, gespaard.

De ontwikkelde zoomvegetatie (kruiden) wordt cyclisch beheerd, waarbij de zoomvegetatie initieel eenmaal per jaar wordt gemaaid en/of begraaasd om verruiging te voorkomen. Wanneer de zoomvegetatie, na verloop van tijd, wat meer verschaald, kan naar verwachting worden volstaan met eenmaal per twee tot drie jaar maaien en/of begrazen. De roughs die onderdeel uitmaken van de bosrand worden derhalve in de toekomst aanzienlijk minder frequent beheerd dan momenteel het geval is (maai-frequentie nu circa eenmaal per 2 weken).

Wanneer dominantie van ongewenste soorten, zoals brandnetels, adelaarsvaren en eutrafente braamsoorten (braamsoorten van voedselrijke standplaatsen), optreedt in de zoom- of mantelvegetatie, worden deze soorten met een frequentie van maximaal twee- tot driemaal per jaar verwijderd met een bosmaaier om overwoekering van de gewenste soorten in de

---

⁵ Karakteristieke vegetatietypen in bosrand van het habitatype H9120: associatie van hengel en witbol (18Aa1), associatie van boshavikskruid en gladde witbol (18Aa2), associatie van bronskleurige bosbraam (35Aa1), associatie van witte bosbraam (35Aa2), associatie van sierlijke woudbraam (35Aa3), rompgemeenschap met *Rubus plicatus* van de brummel-klasse (35-RG1-[35]), associatie van fluweelbraam en sleedoorn (37Aa1) en associatie van sleedoorn en slankstekelige braam (37Aa2).

⁶ Het hazelmuis-plantsoenmengsel bestaat uit: hult (5%; reeds aanwezig), eenstijlige meidoorn (12,5%), sleedoorn (12,5%), hazelaar (12,5%), brem (5%), gele kornoelje (2%), rode kornoelje (12,5%), wegedoorn (10%), kardinaalsmuts (8%), hondsroos (10%) en Gelderse roos (10%).

bosrandvegetatie te voorkomen. De delen waar kwalificerende soorten voorkomen worden daarbij ontzien.

Effecten beheeringrepen op instandhoudingsdoelen habitatype H9120

In de bovenstaande paragraaf is nader uitgewerkt op welke wijze de ZLOR BV de bosrand wil ontwikkelen en beheren. In deze paragraaf wordt uiteengezet wat het daadwerkelijke effect zal zijn op het habitatype H9120, ten opzichte van het beheer dat in de huidige situatie wordt uitgevoerd binnen het Natura 2000-gebied.

Effecten bosbeheer

De kap ten behoeve van de omvorming van naaldhout naar loofhout in combinatie met aanplant zorgt ervoor dat de kwalificerende boomsoorten van habitatype H9120 zich kunnen uitbreiden op deze locaties. Dit leidt tot een verbetering van de kwaliteit van het bos ten opzichte van de huidige situatie.

Effecten bosrandbeheer

Het aanloopbeheer voor de creatie van bosranden leidt zowel op de inbreidingslocaties als de uitbreidingslocaties ertoe dat er meer variatie aan plantensoorten ontstaat, waarbij kwalificerende soorten van de kruiden- en struweelvegetatie van het habitatype de kans krijgen om zich te ontwikkelen en uit te breiden. Dit leidt tot een grotere structuurvariatie en een grotere biodiversiteit. Door de geleidelijke omvormingsmethode zijn er geen negatieve effecten te verwachten op het habitatype tijdens de ontwikkeling van de mantel- en zoomvegetatie, aangezien de ontwikkeling zeer geleidelijk gaat over een periode van 12 jaar. Door de ontwikkeling en uitbreiding van de mantel- en zoomvegetatie krijgen soorten die afhankelijk zijn van dit vegetatietype, zoals de Habitatrichtlijnsoort spaanse vlag en de typische soort hazelworm een grotere kans zich hier te ontwikkelen. Ook de Habitatrichtlijnsoort hazelmuis profiteert hiervan. Door de ontwikkeling van uitbreidingslocaties wordt tevens de oppervlakte van het habitatype H9120 uitgebreid.

Het regulier beheer van de bosrand wordt met een lagere intensiteit en cyclisch uitgevoerd dan in de huidige situatie het geval is:

- In de huidige situatie vindt het afzetten van boomvormers en struweel in een cyclus van circa 5 jaar plaats. Voor de ontwikkeling van een gezonde en goed ontwikkelde mantelvegetatie wordt de beheerintensiteit verlaagd tot een cyclus van 8 tot 12 jaar.
- In de huidige situatie wordt de gehele bosrand 2 tot 3 maal per jaar met een bosmaaier gemaaid. In het vervolg worden alleen de locaties met eutrafente bramen, adelaarsvarens en brandnetels gemaaid, en daarbij worden de locaties met kwalificerende soorten met rust gelaten. Daartoe wordt 1 maal per jaar beoordeeld op welke plaatsen binnen de mantel- en zoomvegetatie kwalificerende soorten voorkomen.
- In de huidige situatie worden de roughs die onderdeel uitmaken van de bosrand circa eenmaal per 2 weken (of minder vaak, afhankelijk van de omstandigheden) gemaaid. Om de ontwikkeling van kruiden in de zoomvegetatie te bevorderen wordt de maai- of begrazingsfrequentie in beginsel verlaagd naar eenmaal per jaar om verruiging te voorkomen. Wanneer de zoomvegetatie na verloop van tijd wat meer verschaald, kan naar verwachting worden volstaan met eenmaal per twee tot drie jaar maaien en/of begrazen.
- Het blad- en snoeiafval en het maaisel uit de zoomvegetatie dat vrijkomt bij het beheer wordt afgevoerd.

Door deze lagere intensiteit in beheer krijgen de kwalificerende zoomvegetaties zoals de associatie van Boshavikskruid en Gladde witbol of typische soorten zoals gewone salomonszegel, lelietje van dalen en witte klaverzuring meer kans om zich te ontwikkelen, met een hogere kwaliteit van de bosrand tot gevolg. Dit gewijzigde beheer heeft dus een positief effect op de kwaliteit van het habitatype H9120.

Voorschriften vergunning Wet natuurbescherming

In de passende beoordeling⁷ die de provincie Limburg heeft laten opstellen naar aanleiding van het ingediende handavingsverzoek tegen onder meer het huidige beheer van de golfbaanranden door de ZLOR BV, zijn voorwaarden opgenomen voor de uitvoering van het golfbaanrandbeheer. Deze voorwaarden zijn dusdanig geformuleerd, dat deze in de praktijk moeilijk uitvoerbaar zijn en daarnaast hun doel, het voorkómen van aantasting van de kwaliteit van het habitatype, voorbij schieten. Onderstaand wordt dit per voorwaarde nader toegelicht, en worden – onderbouwd – nieuwe voorstellen gedaan voor de op te nemen voorwaarden.

Voorstel aanpassing: voorwaarde 1

Het voorgestelde cyclische beheerschema, met een strikte cyclus van 10 jaar en “verplicht” beheer na exact 10 jaar, sluit onvoldoende aan op de karakteristieken van een bosrandvegetatie (met onderscheid in mantel en zoom) en een natuurlijke, grillige, ontwikkeling hiervan.

Zoals in de vorige paragraaf toegelicht maken we bij het bosrandbeheer onderscheid in aanloopbeheer en regulier beheer. Bij het aanloopbeheer wordt de inbreiding in het bestaande bos wordt gerealiseerd door een geleidelijke omvorming over de gehele beheercyclus van 12 jaar. Deze omvorming wordt gerealiseerd door selectieve kap van naald- en loofbomen en het ringen van aanwezige loofbomen in de randzone van het bos, in combinatie met aanplant van kwalificerende struiksoorten. De mantelvegetatie (struweel) wordt eens in de 8 tot 12 jaar beheerd om te voorkomen dat deze zone doorgroeit naar de boomfase, en om voldoende structuurvariatie te behouden. De ontwikkelde zoomvegetatie (kruiden) wordt cyclisch beheerd, waarbij de zoomvegetatie initieel eenmaal per jaar wordt gemaaid en/of begraaasd om verruiging te voorkomen.

Om de ontwikkeling van een natuurlijke kruid- en struiklaag in zowel de bosranden als in de struwelen te bevorderen, is daarnaast het regelmatige verwijderen van brandnetels, eutrafente braamsoorten en adelaarsvarens een noodzaak. (zie voor verdere details de paragraaf “Beheeringrepen voortvloeiend uit de beheervisie en de bosanalyse”).

Om die reden stellen we voor de vergunningvoorwaarde als volgt aan te passen:

Passende beoordeling (p. 77)

Het beheer van de bosrand dient plaats te vinden volgens een cyclisch beheerschema, waarbij de bosrand wordt onderverdeeld in 10 beheerblokken, en elk kalenderjaar het beheer wordt uitgevoerd binnen een enkel beheerblok op een zodanige wijze dat binnen ieder beheerblok eenmaal per 10 jaar beheer plaatsvindt.

Voorstel vergunningvoorwaarde

Bij het beheer van bos en bosrandvegetatie wordt onderscheid gemaakt in aanloopbeheer en regulier beheer.

– Het aanloopbeheer bestaat uit het creëren van een mantelzoomvegetatie door inbreiding in en uitbreiding van de bestaande bosrand. Bij inbreiding wordt een geleidelijke omvorming van het bestaande bos naar bosrand gerealiseerd

⁷ Korthorst, M., L. Koks en C. Schelling. 2017. Passende beoordeling Zuid Limburgse Golf en Country Club. Antea Group, s.l.

	<p>door selectieve kap van naald- en loofbomen en het ringen van aanwezige loofbomen in de randzone van het bos, in combinatie met aanplant van voor het habitatype H9120 kwalificerende struiksoorten. Alleen op plaatsen waar door het ringen van loofbomen onveilige situaties kunnen ontstaan, worden deze gekapt.</p> <p>– T.a.v. het regulier beheer wordt voor de mantelvegetatie (struweel) een beheercyclus van acht tot twaalf jaar aangehouden. De totale bosrand wordt daartoe verdeeld in 12 beheerblokken met een breedte van gemiddeld eenmaal de boomhoogte. Per beheerblok wordt maximaal eenmaal in de acht jaar beheer uitgevoerd. Jaarlijks wordt in maximaal twee beheerblokken tegelijk beheer uitgevoerd.</p>
--	--

Voorstel aanpassing: voorwaarde 2

Bij het regulier beheer binnen de bosrandvegetatie worden de boomvormers, waaronder ook beuk, afgezet tot hakhout om te voorkomen dat deze in de bosrand doorgroeien tot in de boomfase.

Bladafval en maaisel wordt verwijderd uit de bosrandvegetatie om verruiging te voorkomen. Het tak- en snoeihout dat vrijkomt bij het afzetten van bomen en snoeien van struiken in de mantelvegetatie, kan bijdragen aan de biodiversiteit in de bosdelen door dit op enkele locaties op rillen te zetten. Deze houtrillen bieden schuil- en verblijfplaatsen voor kleine zoogdieren.

Dit leidt tot de volgende aanpassing in de vergunningvoorwaarde:

Passende beoordeling (p. 77)

Bij het uitvoeren van het beheer mag 40% van de als dan binnen het betreffende beheerblok aanwezige struiklaag worden gedund. Daarbij mogen brandnetels geheel worden verwijderd en bramen tot de grond worden afgezet. Geen verwijdering of beschadiging mag plaatsvinden van de aanwezige hulst, taxus en beuk. Verder is aanplant van nieuwe bomen of struiken enkel toegestaan voor zover het gaat om inheemse en bij het habitatype H9120 behorende soorten.

Voor het overige dient na uitvoering van het beheer een evenwichtige soortensamenstelling van de struiklaag te resteren en het bij het beheer vrijgekomen groen- en bladafval te worden afgevoerd naar een daartoe bestemde plaats buiten het Natura2000-gebied Geuldal.

Voorstel vergunningvoorwaarde

Bij het uitvoeren van het regulier beheer van de mantelvegetaties en de struwelen binnen de golfbanen mag de aanwezige struiklaag in het desbetreffende beheerblok worden gedund. Daarbij mogen brandnetels, adelaarsvarens en eutrafente bramen worden verwijderd en struikvormers en boomvormers worden afgezet. De aanwezige hulst en taxus worden ontzien. Verder is aanplant van nieuwe bomen of struiken enkel toegestaan voor zover het gaat om inheemse en bij het habitatype H9120 behorende soorten.

Voor het overige dient na uitvoering van het beheer een evenwichtige soortensamenstelling van de struiklaag te resteren en het bij het beheer vrijgekomen groenafval te worden afgevoerd. Tak- en snoeihout kan op rillen worden gezet.

Voorstel aanpassing: voorwaarde 3

Wanneer geen bomen of boomvormers afgezet zouden worden zou de ontwikkelde bosrandvegetatie weer veranderen in opgaand, gesloten bos. Daarmee zou de kwaliteitsverbetering die daarmee van het habitatype H9120 wordt beoogd weer teniet worden gedaan. Om die reden is deze uit de voorwaarde gehaald. Het kappen van bomen in geval deze een gevaar kunnen vormen is noodzakelijk om de veiligheid op de golfbaan te kunnen garanderen.

Passende beoordeling (p. 77)

In afwijking van het gestelde onder 1. en 2. mag geen beheer van bosrand plaatsvinden, tenzij er sprake is van bomen waarvoor door een boomdeskundige is vastgesteld dat deze een gevaar (kunnen) opleveren voor de gebruikers van het golfterrein. Voor deze bomen geldt dat deze te allen tijde mogen worden gekapt. Los van het kappen van bomen in de hiervoor genoemde specifieke situatie, is het dunnen of vellen van bomen niet toegestaan.

Voorstel vergunningvoorwaarde

Voor bomen waarvan door een boomdeskundige (VTA gecertificeerd) is vastgesteld dat deze een gevaar (kunnen) opleveren voor de gebruikers van het golfterrein, geldt dat deze te allen tijde mogen worden gekapt.

Voorstel aanpassing: aanvullende voorwaarden

Aanvullende voorwaarden

- De overgang van het kort gemaaid gras van de golfbaan naar de aan de rand van de baan gelegen bosrandvegetatie en struvelen zal meerdere malen per jaar worden bijgehouden door:
  - inzet van schapen en/of;
  - afzetten van brandnetel, bramen en adelaarsvaren met bosmaaier (wortels/stompen blijven staan).
- Het boskarakter van de mantel- en zoomvegetatie blijft behouden. Daar waar de bosrandzone wordt gecreëerd door inbreiding in het bestaande bos, wordt deze daarom niet breder dan gemiddeld 1 maal de boomhoogte. Er wordt in deze zone ruimte gemaakt voor ontwikkeling en aanplant van de mantel- en zoomvegetatie. Bij uitbreiding tegen bestaand bos aan wordt eenzelfde gemiddelde breedte van de bosrandvegetatie aangehouden.
- Er vindt een herziening plaats van het baanbeheerplan van de ZLOR BV voor zowel de bosrandontwikkeling als het bosrandbeheer, waarin de boven vermelde voorwaarden worden opgenomen.
- De ZLOR BV legt jaarlijks ter informatie een werkplan voor aan de provincie Limburg waarin de beheeringrepen voor het daaropvolgende jaar zijn beschreven. Staatsbosbeheer ontvangt een kopie van dit werkplan.
- De ZLOR BV rapporteert jaarlijks aan de provincie Limburg welke beheer- en inrichtingsmaatregelen zijn uitgevoerd in het voorafgaande jaar. Staatsbosbeheer ontvangt een kopie van deze voortgangsrapportage.

De hierboven voorgestelde, ten opzichte van de passende beoordeling aangepaste en nog aangevulde vergunningvoorwaarden, borgen enerzijds dat de instandhoudingsdoelstellingen niet in gevaar komen en maken anderzijds praktisch uitvoerbaar beheer mogelijk dat kan inspelen op natuurlijke processen. De aanvullende voorwaarden ten aanzien van de aanlevering van een werkplan en voortgangsrapportage waarborgen dat te allen tijde gecontroleerd kan worden dat de vergunningvoorwaarden in acht genomen zijn en worden.